

РОЗДІЛ 8. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

ПЕРСПЕКТИВИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ
ЧЕРЕЗ ДИСТАНЦІЙНЕ ТА ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИPROSPECTS FOR STUDENTS' PERSONAL DEVELOPMENT THROUGH
DISTANCE AND BLENDED LEARNING IN COMPUTER SCIENCE

У статті досліджуються теоретичні та практичні аспекти особистісного розвитку учнів в умовах дистанційного та змішаного навчання інформатики. Акцентовано увагу на сучасних викликах освітнього процесу, пов'язаних з обмеженими можливостями безпосередньої міжособистісної взаємодії, технічними труднощами, недостатнім рівнем цифрової компетентності окремих учасників освітнього процесу, а також потребою у високій самостійності та відповідальності учнів. Здійснено аналіз наукових джерел, психолого-педагогічних досліджень та власних практичних напрацювань, що дало змогу окреслити основні напрями розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти під час вивчення інформатики в онлайн- та змішаному форматах. Розкрито вплив цифрового освітнього середовища на формування критичного, алгоритмічного та креативного мислення, комунікативних умінь, навичок самоосвіти, емоційної стійкості та відповідального ставлення до навчання. Обґрунтовано доцільність застосування комплексного підходу до організації дистанційного й змішаного навчання, який передбачає інтеграцію педагогічних, психологічних і технологічних компонентів, урахування індивідуальних освітніх потреб і рівня підготовленості учнів. Запропоновано рекомендації щодо впровадження сучасних методик навчання, використання інтерактивних цифрових інструментів, онлайн-спільнот, систем наставництва та тьюторського супроводу з метою підвищення ефективності освітнього процесу. Підкреслено, що забезпечення якісного особистісного розвитку учнів у цифровому середовищі потребує системної підтримки з боку педагогів, батьків і наукової спільноти. Наголошено на необхідності подальших досліджень, спрямованих на розроблення інноваційних моделей формування особистісних компетентностей у процесі дистанційного та змішаного навчання інформатики.

Ключові слова: дистанційне навчання, змішане навчання, інформатика, особистісний

розвиток, критичне мислення, інтерактивні технології, самоосвіта, онлайн-спільнота.

The article explores the theoretical and practical aspects of students' personal development in the context of distance and blended learning of computer science. Attention is focused on the contemporary challenges of the educational process related to the limited opportunities for direct interpersonal interaction, technical difficulties, insufficient level of digital competence among some participants of the educational process, as well as the need for a high degree of students' autonomy and responsibility. An analysis of scientific sources, psychological and pedagogical studies, and the author's own practical experience made it possible to identify the main directions for developing the personal potential of learners while studying computer science in online and blended formats. The influence of the digital educational environment on the formation of critical, algorithmic, and creative thinking, communication skills, self-education abilities, emotional resilience, and a responsible attitude toward learning is revealed. The study substantiates the expediency of applying a comprehensive approach to the organization of distance and blended learning, which involves the integration of pedagogical, psychological, and technological components, as well as consideration of individual educational needs and students' levels of preparation. Recommendations are provided for implementing modern teaching methodologies, using interactive digital tools, online communities, mentoring systems, and tutoring support in order to enhance the effectiveness of the educational process. It is emphasized that ensuring high-quality personal development of students in the digital environment requires systematic support from teachers, parents, and the academic community. The article highlights the need for further research aimed at developing innovative models for the formation of personal competencies in the process of distance and blended learning of computer science.

Key words: distance learning, blended learning, computer science, personal development, critical thinking, interactive technologies, self-education, online community.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/88.48>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Яцюк С.М.,

orcid.org/0000-0002-8369-6060

канд. пед. наук,

доцент кафедри загальної математики

та методики навчання інформатики

Волинського національного

університету імені Лесі України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У сучасному світі, де цифрові технології займають центральне місце, дистанційне навчання отримує все більшу популярність. Це явище, яке стало особливо актуальним в умовах війни, демонструє свою здатність забезпечувати безперервність освітнього процесу та адаптуватися до нових реалій.

Особливо важливим є питання особистісного розвитку учнів під час навчання інформатики. Ця дисципліна не лише навчає технічним навичкам,

але й сприяє формуванню таких важливих компетентностей як критичне мислення, уміння працювати в команді і проявляти креативні якості, самостійність та цілеспрямованість. Учні отримують можливість досліджувати нові інформаційні технології, розвивати свої аналітичні здібності та вчитись ефективно використовувати цифрові ресурси.

Також дистанційне навчання ставить перед учнями нові виклики, такі як необхідність високого рівня самостійності та самодисципліни. Під час війни

методи навчання постійно оновлюються та удосконалюються. Тому учні мають навчитися управляти своїм часом, планувати навчальний процес і знаходити мотивацію для досягнення своїх цілей. Це важливі навички, які підготовляють їх до реального життя в інформаційному суспільстві, де самостійність та ініціативність стають дедалі більш цінними.

Крім того, дистанційне та змішане навчання створює можливості для розвитку соціальних навичок. Співпраця в онлайн-групах, участь у дискусіях та обмін ідеями з однолітками формують вміння працювати в команді та адаптуватися до різних стилів спілкування.

Отже, дистанційне навчання інформатики не лише забезпечує учнів знаннями та навичками, але й є рушієм їхнього всебічного розвитку. Успішна адаптація до сучасного інформаційного суспільства вимагає від молоді не лише знань, а й особистісних якостей, які формуються під час використання різних форм навчання. Тому важливість особистісного розвитку в умовах дистанційного навчання важко переоцінити.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Методи та форми навчання вимагають значних змін, зокрема, через впровадження дистанційного та змішаного навчання. Ці формати навчання відкривають нові можливості для особистісного розвитку учнів [1, с. 118; 2, с. 73–74], але також ставлять перед ними та педагогами ряд викликів [3, с. 50; 4, с. 346]. Зокрема, навчання інформатики в умовах дистанційного та змішаного форматів потребує нових підходів до організації процесу навчання [5, с. 26–29; 6, с. 78], що може вплинути на розвиток учнівських компетенцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що питання дистанційного, змішаного навчання та особистісного розвитку учнів є предметом активних досліджень. Зокрема, Т. Андерсон у своїй праці “The Theory and Practice of Online Learning” розглядає теоретичні основи дистанційного, змішаного навчання та їх вплив на різні аспекти розвитку учнів. М. Г. Мур та Г. Керслі у книзі “Distance Education: A Systems View of Online Learning” аналізують дистанційну освіту як систему, що включає різні компоненти, які впливають на ефективність навчання. Г. Сіменс у своїй статті “Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age” пропонує теорію коннективізму, яка враховує особливості навчання в інформаційному середовищі.

Мета дослідження. Визначити перспективи особистісного розвитку учнів через дистанційне та змішане навчання інформатики, проаналізувати виклики та запропонувати рішення для ефективної реалізації навчального процесу.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу з питань дистанційного та змішаного навчання та особистісного розвитку учнів.

2. Визначити основні виклики, з якими стикаються учні та викладачі в умовах дистанційного, змішаного навчання інформатики.

3. Розробити рекомендації щодо використання інтерактивних технологій та методик навчання для підтримки особистісного розвитку учнів.

4. Оцінити вплив дистанційного та змішаного навчання на формування основних компетентностей здобувачів освіти учнів.

Об’єктом дослідження є процес дистанційного та змішаного навчання інформатики в закладах загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є методи та засоби підтримки особистісного розвитку учнів під час навчання інформатики в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Виклад основного матеріалу. Дослідження показують, що розвиток критичного мислення є одним з основних завдань в процесі навчання учнів інформатики [2, с. 72–74]. Зокрема, підкреслюється, що впровадження технології критичного мислення створює основу для покращення процесу засвоєння знань у майбутньому. Адже інтерактивні методики орієнтовані не на запам’ятовування, а на усвідомлення процесу пізнання світу, формулювання проблеми та пошук шляхів її розв’язання [5, с. 25–30].

Важливим є також питання ефективності дистанційного та змішаного навчання [5, с. 25–30]. Дослідження вказують на те, що їх використання в освіті має як позитивні, так і негативні аспекти, а ефективність залежить від ряду факторів, таких як мотивація учнів, підвищення кваліфікації викладачів, технічне забезпечення та доступність ресурсів [1, с. 118; 3, с. 49].

Психологічні аспекти дистанційного та змішаного навчання також потребують уваги [2, с. 76]. Важливо враховувати психологічні особливості учнів, їхні потреби та можливості, а також створювати сприятливе навчальне середовище, яке сприятиме їхньому особистісному розвитку.

Одним із основних викликів дистанційного та змішаного навчання є обмежена можливість особистісного спілкування між здобувачами та вчителями [4, с. 346–348; 8, с. 20–24]. Ізоляція та небажання навчатися спостерігається у багатьох учнів. Відсутність прямої комунікації також ускладнює формування довіри та емоційної підтримки, які є важливими для особистісного розвитку.

Потрібно зважити, що учні не завжди мають рівний доступ до технологій, що може створювати бар’єри для навчання [7, с. 198–200]. Усякого роду технічні проблеми, особливо, відсутність інтернету або потрібних технічних пристроїв [3, с. 49], можуть негативно вплинути на якість навчання та можливість учнів активно залучатися до процесу.

Дистанційне та змішане навчання вимагає від учнів високого рівня самостійності, організованості

та відповідальності [7, с. 199; 9, с. 132]. Багато учнів можуть мати труднощі з управлінням своїм часом та навчальними обов'язками, що може призводити до зниження успішності.

Дистанційне та змішане навчання з інформатики уже є складовою освітнього процесу, особливо під час пандемії COVID-19 та під час війни. Використання цифрових ресурсів, таких як онлайн-платформи, інтерактивні програми, відеоуроки та віртуальні лабораторії, значно змінило спосіб навчання учнів.

Дистанційне навчання з інформатики використовує різноманітні освітні платформи, такі як Google Classroom, Moodle, та інші. Це забезпечує:

- доступ до інформації, оскільки учні мають можливість отримувати матеріали з різних джерел, що сприяє розширенню їхніх знань;
- інтерактивні завдання, тести та проекти стимулюють активне навчання, що покращує засвоєння матеріалу.

Цифрові ресурси спонукають учнів до самостійного навчання, оскільки учні можуть планувати своє навчання, обирати теми для дослідження та виконувати завдання у зручному для них темпі; розвиває відповідальність, потребує постійного контролю з боку вчителя та формує в учнів відповідальність за своє навчання.

Цифрові ресурси можуть покращити мотивацію учнів до навчання. Використання відео, графіки та анімацій робить навчання більш цікавим і зрозумілим. Елементи ігор у навчальних платформах підвищують інтерес і залученість учнів. [3, с. 49–52] Дистанційне навчання не позбавляє учнів можливості соціалізуватися. Проекти та завдання, що виконуються в групах, сприяють розвитку командних навичок та вмінню співпрацювати. Учні можуть ділитися своїми знаннями та досвідом через форуми та чати.

Незважаючи на численні переваги, використання цифрових ресурсів під час дистанційного навчання має й свої виклики:

- інформаційна перевантаженість, оскільки велика кількість доступних ресурсів може створити труднощі у виборі найважливішого;
- технічні труднощі, проблеми з доступом до Інтернету або недостатня комп'ютерна грамотність можуть обмежити можливості учнів.

У цілому, інтеграція цифрових ресурсів у навчання може стати потужним інструментом для розвитку учнів у сучасному світі.

Створення системи підтримки та наставництва може суттєво покращити досвід дистанційного та змішаного навчання. Викладачі можуть організувати регулярні консультації та чати, щоб відповісти на запитання учнів, надати емоційну підтримку та допомогти з організацією навчального процесу.

Навчання учнів навичкам самоосвіти та самоконтролю є важливим аспектом особистісного

розвитку в умовах дистанційного та змішаного навчання [7, с. 196–197]. Викладачі можуть пропонувати ресурси для самостійного навчання, такі як онлайн-курси, відео та статті, що допоможуть учням краще засвоювати матеріал. Формування онлайн-спільноти учнів може допомогти зменшити відчуття ізоляції. Викладачі можуть організувати групові проекти та обговорення, що сприятиме розвитку командних навичок та соціалізації.

Висновки. Дистанційне та змішане навчання інформатики має значний потенціал для особистісного розвитку учнів, але також ставить перед ними ряд викликів. Використання сучасних платформ дистанційного навчання, підтримки та наставництва, розвиток навичок самоосвіти та створення онлайн-спільноти можуть суттєво покращити ефективність навчального процесу.

Для успішної їх реалізації необхідно враховувати такі аспекти:

- технічне забезпечення, тобто забезпечення учнів доступом до необхідних пристроїв та стабільного інтернет-з'єднання;
- методичне забезпечення, що означає розробку якісних методичних розробок;
- психологічну підтримку;
- підготовку викладачів, надання їм необхідних знань та навичок для ефективного викладання в дистанційному та змішаному форматах.

Перспективи дослідження. Подальші дослідження спрямовані на:

1. Розробку нових методик впровадження та використання дистанційного та змішаного навчання у навчальному процесі.
2. Аналіз впливу дистанційного та змішаного навчання на академічну успішність студентів.
3. Продовжувати дослідження та впроваджувати нові підходи для забезпечення якісного навчання в умовах дистанційного та змішаного форматів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Галчанська В.В. Переваги та недоліки дистанційного навчання: сучасний вимір. *Українські студії в європейському контексті*. № 8. 2024. С. 118.
2. Зінченко О. Психологічні умови ефективності дистанційної освіти у вищій школі в умовах війни. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. Випуск 13. 2022. С. 71–77.
3. Книш Ю., Гейник Т., Яцюк С., Марценюк І. Гейміфікація на уроках інформатики в початковій школі. *Acta Paedagogica Volyniensis*, (4). 2023. С. 48–52. DOI:10.32782/apv/2023.4.8.
4. Котенко А. Д., Марчук О. Д. Дистанційне навчання та цифрові технології. Переваги та недоліки». *Житомирський державний університет імені Івана Франка*. 2022. С. 344–348.
5. Полібіна К.В. Ефективність дистанційних освітніх технологій в умовах пандемії. *Infocommunication and computer technologies*. № 2. 2021. С. 25–30.

6. С.М. Яцюк, М.Я. Хомяк, В.М. Чигрин, А.В. Яцюк, В.Л. Юнчик. Практичне використання STEM-підходу на уроках інформатики у старшій школі. *Педагогічна Академія: наукові записки*. № 11. 2024.

7. Сокол І. М., Стадниченко К. В. Дистанційне викладання інформатики: особливості, проблеми, цифрові інструменти». ISSN: 2414-0325. *Open education e-environment of modern University*. № 10. 2021. С. 191–202.

8. Яцюк С.М., Хомяк М.Я., Юнчик В.Л., Чепрасова Т.І. Методика використання цифрових освітніх ресур-

сів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. № 16. С. 15–25.

9. Яцюк С. М., Муляр В. П., Собчук О.М., Микитюк І. О. Особливості підготовки учителів інформатики у Волинському національному університеті імені Лесі Українки в умовах створення і розвитку Нової української школи. *Вісник післядипломної освіти* : зб. наук. праць. Серія педагогічні науки 2022. № 19(48) С. 125–138.

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025